

ASIA Hallinnon tietotekniikkakeskuksen menettely asiakirjapyyntöön käsittelyssä

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 24.4.2015 osoittamassaan kirjoituksessa Hallinnon tietotekniikkakeskuksen (HALTIK) menettelyä asiakirjapyyntöön käsittelyssä. Kantelija toteaa kirjoituksessaan, että hänen asiakirjapyyntöihinsä ei tehty päätöksiä, joista hän voisi valittaa. Hänelle ei annettu valitusosoitusta eikä ohjeita valituksen tekemiseen. Hänen pyytämänsä nimistymuistio toimitettiin sähköpostitse versiona, josta oli poistettu kaikki tieto, jolla hän voisi varmistua rekrytoinnin asianmukaisuudesta. Kantelija toteaa lisänneensä viimeiseen pyyntöönsä maininnan siitä, että muistio voitaisiin postittaa normaalissa postissa, jolloin siitä olisi voitu lähettää ”sensuroimaton” versio.

SELVITYS

Hallinnon tietotekniikkakeskuksen selvitys on annettu 1.7.2015. Jäljennös selvityksestä toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Tiedon antamisesta viranomaisen asiakirjasta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) (jäljempänä julkisuuslaki). Lain 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Mikäli vain osa asiakirjasta sisältää salassa pidettävää tietoa, on lain 10 §:n mukaan tietoja pyytävälle annettava tieto asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista paljastamatta salassa pidettäviä tietoja. Asianosaisella on lain 11 §:n perusteella oikeus saada tieto muustakin kuin julkisesta asiakirjasta, jos asiakirja voi vaikuttaa tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.

Lain 14 §:n 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtävänsä vuoksi muuten kuuluu. Kyseisen pykälän 3 momentin mukaan jos virkamies tai muu edellä tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Lain 14 §:n 4 momentin mukaan kyseisessä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Asiakirjan antamistavoista säädetään julkisuuslain 16 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjan kopioinnin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Julkisuuslain 18 §:ssä säädetään hyvästä tiedonhallintatavasta. Kyseisen lainkohdan mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi muun ohella huolehtia asiakirjojen saatavuudesta ja tässä tarkoituksessa erityisesti huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto muun muassa käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa noudatettavasta menettelystä.

Julkisuuslain 33 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, jollei 2 momentista muuta johdu.

Asiakirjapyyntöön vastattaessa on julkisuuslain mukaisten menettelysääntöjen ohella otettava huomioon perustuslain 21 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa viranomaisessa asianmukaisesti käsitellyksi.

Hallintolain (434/2003) 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Arviointi

Kantelija on sähköpostitse pyytänyt Hallinnon tietotekniikkakeskukselta tietoa hänen hakemastaan järjestelmäasiantuntijan tehtävän hakijamäärästä, hakijavertailusta ja haastatteluun kutsutuista sekä tiedot siitä, millä perusteilla heidät on kutsuttu haastatteluun. Tietotekniikkakeskus on ilmoittanut sähköpostitse joitain tietoja, jonka jälkeen kantelija on pyytänyt saada jäljennöksen nimitysmuistiosta. Tietotekniikkakeskus on todennut, ettei se lähetä nimitysmuistioita sähköpostilla ja kysynyt kantelijalta, pääseekö hän käymään lukemassa muistion. Kantelija on vielä kysynyt muun muassa voidaanko dokumentit lähettää normaalissa postissa, jos niitä ei lähetetä sähköpostitse. Hän on lisäksi pyytänyt, että viranomainen tekee asiasta päätöksen, mikäli katsoo, ettei asiakirjaa voida toimittaa. Tämän jälkeen tietotekniikkakeskus on lähettänyt sähköpostitse nimitysmuistion, josta on poistettu ehdokkaiden vertailu julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 29 kohdan perusteella.

Oikeus saada perustelu päätös ja hakea päätökseen muutosta ovat hyvän hallinnon keskeisiä oikeusturvatakeita. Oikeus joko saada pyydetty asiakirja tai saada asiassa muutoksenhakukelpoinen päätös on ehdoton, eikä viranomaisella ole tästä syystä menettelyn suhteen harkintavaltaa.

Julkisuuslain mukaan asiakirjan pyytäjälle on aina ilmoitettava kieltäytymisen syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Kirjallisesti asian vireille saataneelta henkilöltä on tiedusteltava, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi. Asiakirjan pyytäjällä on siis laissa turvattu oikeus halutessaan saada hallintolain mukaisesti perusteltu muutoksenhakukelpoinen päätös siitä, miksi pyydettyä asiakirjaa tai sen osaa ei anneta. Kantelija on yhdessä sähköpostiviestissään maininnut, että hän haluaa muutoksenhakukelpoisen päätöksen asiassa. Asiakirjapyyntöön ei kuitenkaan tämänkään jälkeen ole annettu muutoksenhakukelpoista ratkaisua.

Kantelukirjoituksen sekä saadun selvityksen perusteella totean, ettei Hallinnon tietotekniikkakeskus ole noudattanut niitä lain säännöksiä, jotka koskevat asiakirjan antamista ja menettelyä tapauksissa, joissa asiakirjaa tai sen osaa ei anneta. Hallinnon tietotekniikkakeskus keskittyy antamassaan selvityksessä pääosin selostamaan perusteluita sille, miksi asiakirjaa ei kokonaisuudessaan luovutettu. Totean, että sen jälkeen, kun asiakirjan tai sen osan antamisesta kieltäytymisestä on tehty muutoksenhakukelpoinen päätös, hallinto-oikeuden toimivaltaan kuuluu arvioida päätöksen lainmukaisuus.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Hallinnon tietotekniikkakeskuksen huomiota julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa säädettyihin velvoitteisiin ilmoittaa asiakirjan pyytäjälle kieltäytymisen syy, antaa asiakirjan pyytäjälle tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, ja antaa asiakirjapyyntöön tarvittaessa valituskelpoinen päätös.

Kiinnitän lisäksi huomiota siihen, että saadun asiakirjaselvityksen mukaan vaikuttaa siltä, ettei kantelijalle ole annettu valituskelpoista päätöstä asiassa edes siinä vaiheessa, kun pyysin hänen kantelunsa johdosta selvitystä Hallinnon tietotekniikkakeskukselta.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi